

1831 Torsbjørk gruve

De fleste gruver og mineralfunn for øvrig har vel blitt oppdaget gjennom tilfeldigheter. Det knytter seg mange gode tradisjonsfortellinger til personer og funn ute i naturen. Slik gikk det til at Torsbjørk gruve i Meråker ble ”oppdaget”:

Sommeren 1831 var Rollaug Stormo (f.1814) gjetergutt på Lilleskarvollen og Ole Lillekastet på Høikjølvollen. På Lilleskarvollen setret gårdene Stormo og Vollan, og på Høikjølvollen gården Bratmo.

Før i tiden var det fast regel at annenhver sommer skulle det ikke beites på de myrstrekninger som var tenkt til slåtteng. Det ble derfor til at gjeterne vekselvis benyttet myrene innover, og måtte derfor holde seg til denne ordningen og forhindre at buskapen ikke kom inn på ”forbudt område”. Slik ble det også for de to som denne sommeren gjetet på de ovennevnte setervoller. Som alt annet såkalt ”forbudt” område, kunne det være fristende å gå over grensen til setervoller som lå der, og hvor de var kjent fra ett eller to år før. Og slik ble det denne sommeren.

En vakker dag våget de seg av sted - kun for et kort besøk, selvfølgelig - som alltid. Buskapen fulgte med, og i første rekke gikk som vanlig geitene. Besøket på det ”forbudte området” ble ikke av lang varighet, naturligvis - forbudt var forbudt, og dersom det kom for en dag at forbudet ikke var overholdt, ville det bli bråk og trolig avstraffelse for de to gjeterguttene. Derfor dro de seg raskt tilbake til de områder hvor de ifølge ”avtalen” skulle holde seg.

De hadde en stor flokk med geiter, og når de skulle drive den tilbake måtte de jages over en bekk. Ei av geitene klarte ikke helt spranget over bekken, men ble på en måte hengende i torva på den motsatte siden. Under anstrengelsene for å komme seg opp, sparket geita vekk torv og annen jord, slik at et eller annet bergmineral (malm) kom til syne. Guttene ble ikke så lite forundret, men de skjønnte etter hvert at funnet kunne ha en viss verdi. De fikk banket løs noen steiner, som de tok med seg til setervollen. Steinene viste de fram til setertausa Sara Olsdatter Lien på Høikjølvollen. Sara, som ellers var betraktet som mindre begavet, fant nå på at hun skulle ”spille guttene et puss”. I alle fall trodde hun det selv. - Om natten da guttene lå og sov, tok hun steinene med seg og for ned til bygda for å vise dem frem til bergkyndige folk. Dersom det var noen verdi i steinene og ”funnet”, trodde Sara at hun helt sikkert ville få en rikelig belønning.

Den bergkyndige så straks at det hun kom med var verdifullt, og han ville gjerne vite hvor steinene var funnet. Da Sara ikke kunne gjøre rede for det, måtte hun tilbake for å få vite det av guttene. Siden de hadde vært inne på forbudt område var de selvsagt villige til å røpe hemmeligheten mot at deres streiftog til steder de ikke hadde lov å drive buskapen ble holdt skjult eller fortiet.

Det er ikke helt sikkert hvor stor lønn det ble betalt for funnet, men det er fortalt at Sara Lien halverte den med guttene for oppdagelsen av Torsbjørkgruva. Den var i drift fra 1837 til 1870 og ga et godt utbytte. Som ekstra godtgjørelse for sin delaktighet i oppdagelsen av Torsbjørkgruve ble Rollaug Johnsen ansatt som smeddreng på gruva. Han ble en kjent smed, og fra ham stammer flere generasjoner av de kjente Stormosmedene. Ole Lillekastet fikk antagelig samme godtgjørelse som Rollaug, for som voksen reiste han til Ørland og bosatte seg der som smed.